

POLSKA

1944 / 45 – 1989

Studia i Materiały **17**

POLSKA

1944 / 45 – 1989

Studia i materiały 17

**Instytut Historii PAN
Warszawa 2019**

REDAKCJA:

Tomasz Szarota (redaktor naczelny), Hubert Wilk (sekretarz redakcji), Jerzy Eisler, Dariusz Jarosz, Krzysztof Kosiński, Tadeusz Wolsza

RADA REDAKCYJNA:

Jędrzej Chumiński (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu), Antoni Dudek (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego), Andrzej Friszke (Instytut Studiów Politycznych PAN), Paul Gradwohl (Uniwersytet Warszawski), Padraic Kenney (Indiana University, USA), Miklós Mitrovits (Magyar Tudományos Akadémia, Węgry), Andrzej Paczkowski (Instytut Studiów Politycznych PAN), Anna Pelka (Historisches Seminar der LMU Abteilung Neueste Geschichte und Zeitgeschichte), Dušan Segeš (Historický ústav SAV, Słowacja), Rafał Stobiecki (Uniwersytet Łódzki), Bożena Szaynok (Uniwersytet Wrocławski), János Tischler (Węgierski Instytut Kultury, Węgry), Marek Wierzbicki (KUL), Rafał Wnuk (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), Anna Wolff-Powęska (Uniwersytet Adama Mickiewicza), Wadim Wołobujew (Rosyjska Akademia Nauk, Rosja)

ADRES REDAKCJI:

Instytut Historii PAN, Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa, tel./fax 22 831 36 43
e-mail: polska@ihpan.edu.pl
www.polska-ihpan.edu.pl

© Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2019

e-ISSN 2450-8365

p-ISSN 2450-8357

Czasopismo recenzowane

Wersja elektroniczna jest wersją referencyjną czasopisma

Tomy w formacie pdf znajdują się na stronie internetowej: www.polska-ihpan.edu.pl

Publikacja dotowana ze środków publicznych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Tłumaczenie streszczeń

Grażyna Waluga & Autorzy

Projekt okładki: Marek Kreuzsch

Opracowanie redakcyjne: Małgorzata Świerzyńska

Skład i łamanie: Marcin Szcześniak

Wydawca: Instytut Historii PAN

Rynek Starego Miasta 29/31

00-272 Warszawa

tel. 22 831 02 61 w. 44

e-mail: wydawnictwo@ihpan.edu.pl

<http://ksiegarnia-ihpan.edu.pl>

Druk i oprawa: Fabryka Druku

Spis treści

STUDIA

Tomasz Osiński , Ziemianie w prasowym rysunku satyrycznym 1944–1956	5
Jan Olszsek , Dwie próby rozliczenia się środowiska literackiego ze stalinizmem ..	39
Dariusz Jarosz , Wielka masakra psów w Polsce gomułkowskiej	103
Maria Pasztor , Polsko-belgijska „wojna” o Kongo (1960–1963)	135
Adam Dziuba , Czy jutro wybuchnie wojna? Władze i społeczeństwo w czasie kryzysów berlińskiego i kubańskiego z lat 1961–1962 (na przykładzie województwa katowickiego)	161
Grzegorz Miernik , „Socjalistyczny zakład pracy” w listach do władz z pierwszej połowy lat siedemdziesiątych	195
Ewelina Szpak , Nie(wy)godna starość. Los ludzi starych w świetle PRL-owskich skarg i zażaleń w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych	235
Bartosz Kaliski , Jiří Lederer (1922–1983) – dziennikarz, dysydent, wygnaniec polityczny	263
Piotr Donefner , Sekretarz propagandy sukcesu. Jerzy Łukaszewicz – przyczynek do biografii politycznej	297

LEKSYKON HISTORII SPOŁECZNEJ PRL

Dariusz Jarosz , <i>Mięso</i>	313
Hubert Wilk , <i>Motoryzacja w Polsce (1945–1989)</i>	331

RECENZJE

Kaja Kaźmierska, Jarosław Pałka, <i>Żołnierze ludowego Wojska Polskiego. Historie mówione (Michał Studniarek)</i>	349
Przemysław Gasztold, <i>Towarzysze z betonu. Dogmatyzm w PZPR 1980–1990 (Jerzy Eisler)</i>	354
Wykaz skrótów	357

Wykaz skrótów

AAN	- Archiwum Akt Nowych w Warszawie
ABS	- Archiv Bezpečnostních Složek, Praga
AIPN	- Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
AIPN Ka	- Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach
AK	- Armia Krajowa
AMAEB	- Ministère des Affaires Etrangères Belge, archiwum
AMSZ	- Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych ZD - Zespół Depesz
ANK	- Archiwum Narodowe w Krakowie
ANM	- Archiwum Muzeum Narodowego (Archiv Národního Muzea) w Pradze
AP	- Automobilklub Polski
APKat.	- Archiwum Państwowe w Katowicach Org. - Wydział Organizacyjny Prop. - Wydział Propagandy APR - Archiwum Państwowe w Rzeszowie
APW	- Archiwum Państwowe w Warszawie
APZZ	- Archiwum Państwowe w Zielonej Górze
ATNS	- Archiwum Raportów Społecznych TNS Global
b.a.	- bez autora
b.pag.	- bez paginacji
BL KRiT	- Biuro Listów Komitetu ds. Radia i Telewizji
BP	- Biuro Polityczne
CAW	- Centralne Archiwum Wojskowe
CBOS	- Centrum Badania Opinii Społecznej
ChRL	- Chińska Republika Ludowa
CIA	- Central Intelligence Agency (Centralna Agencja Wywiadowcza)
CRZZ	- Centralna Rada Związków Zawodowych
CSO ZMP	- Centralna Szkoła Organizacyjna ZMP
CSRS	- Czechosłowacka Republika Socjalistyczna
ČSSD	- Československá strana sociálně demokratická
DSH	- Dom Spotkań z Historią
Dz.U.	- Dziennik Ustaw
FJN	- Front Jedności Narodu
FSC	- Fabryka Samochodów Ciężarowych
GUS	- Główny Urząd Statystyczny
IPN	- Instytut Pamięci Narodowej
IPN BU	- Instytut Pamięci Narodowej Biuro Udostępniania

IPN-KŚZpNP	- Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
KC (PZPR)	- Komitet Centralny (PZPR)
KD (PZPR)	- Komitet Dzielnicowy PZPR
KG MO	- Komenda Główna Milicji Obywatelskiej
KM PZPR	- Komitet Miejski PZPR
KPB	- Komunistyczna Partia Belgii
KPCz	- Komunistyczna Partia Czechosłowacji
KPZR	- Komunistyczna Partia Związku Radzieckiego
KRP	- Kancelaria Rady Państwa
KS	- kraje socjalistyczne
KVTS	- Koordinační výbor tvůrčích svazů (Komitet Porozumiewawczy Stowarzyszeń Twórczych)
KW MO	- Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KW (PZPR)	- Komitet Wojewódzki PZPR
KZ (PZPR)	- Komitet Zakładowy PZPR
KZWM	- Kieleckie Zakłady Wyrobów Metalowych
LP	- Libri Prohibiti
MBP	- Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MDM	- Marszałkowska Dzielnica Mieszkaniowa
MGK	- Ministerstwo Gospodarki Komunalnej
MHM	- Miejski Handel Mięsem
MHZ	- Ministerstwo Handlu Zagranicznego
MLiPD	- Ministerstwo Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego
MON	- Ministerstwo Obrony Narodowej
MPL	- Ministerstwo Przemysłu Lekkiego
MR	- Ministerstwo Rolnictwa
MRiRR	- Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych
MSW	- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSZ	- Ministerstwo Spraw Zagranicznych
NATO	- North Atlantic Treaty Organization (Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, potocznie Sojusz Północnoatlantycki)
NIK	- Najwyższa Izba Kontroli
NRD	- Niemiecka Republika Demokratyczna
NRF	- Niemiecka Republika Federalna
NSZZ „Solidarność”	- Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
OBOPiSP	- Ośrodek Badania Opinii Publicznej i Studiów Programowych
ODiZP TVP	- Ośrodek Dokumentacji i Zbiorów Programowych Telewizji Polskiej
ONZ	- Organizacja Narodów Zjednoczonych
PAN	- Polska Akademia Nauk
PCK	- Polski Czerwony Krzyż
PGR	- Państwowe Gospodarstwo Rolne
PIW	- Państwowy Instytut Wydawniczy
PKO	- Powszechna Kasa Oszczędności
PKP	- Polskie Koleje Państwowe
PKPS	- Polski Komitet Pomocy Społecznej
PKS	- Państwowa Komunikacja Samochodowa
PKWN	- Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PMRN	- Prezydium Miejskiej Rady Narodowej

POP	– Podstawowa Organizacja Partyjna
PPR	– Polska Partia Robotnicza
PPS	– Polska Partia Socjalistyczna
PRL	– Polska Rzeczpospolita Ludowa
PSL	– Polskie Stronnictwo Ludowe
PZŁ	– Polski Związek Łowiecki
PZM	– Polski Związek Motocyklowy
PZPR	– Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
RFN	– Republika Federalna Niemiec
ROH	– Rewolucyjny Ruch Związkowy (Revoluční odborové hnutí)
RWE	– Radio Wolna Europa
RWPG	– Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej
SB	– Służba Bezpieczeństwa
SDP	– Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
SFM	– Szczecińska Fabryka Motocykli
StB	– Státní Bezpečnost
TOnZ	– Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami
TRZZ	– Towarzystwo Rozwoju Ziem Zachodnich
UAM	– Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
UB	– Urząd Bezpieczeństwa
UNESCO	– United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNRRA	– United Nations Relief and Rehabilitation Administration
URM	– Urząd Rady Ministrów
VONS	– Výbor na obranu nespavedlivě stíhaných (Komitet Obrony niesprawiedliwie Prześladowanych)
WBH	– Wojskowe Biuro Historyczne
WFM	– Warszawska Fabryka Motocykli
WK	– Wojewódzki Komitet
WiPK	– Włoska Partia Komunistyczna
WP	– Wojsko Polskie
WSK	– Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego w Świdniku
WUSW	– Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
ZG	– Zarząd Główny
ZK	– Związek Kynologiczny w Polsce
ZLP	– Związek Literatów Polskich
ZMP	– Związek Młodzieży Polskiej
ZMW	– Związek Młodzieży Wiejskiej
ZSRS/ZSRR	– Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich/Radzieckich
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych
ZWM	– Związek Walki Młodych